

**IVN - afdeling
Peize**

info

**Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid
September 2014**

**otters dichtbij • hermelijnen en wezels • slootjesdag
hoornaars op 't erf • vliegenvangers en honingklaver**

Colofon

Voorzitter en redactie Info
Janneke Krooneman
Kerkstraat 19, 9321 HA Peize
Tel: 050-3146968

Secretaris en districtscontacten
Sophie Kattouw
Dubbelooflaan 12, 9321 LK Peize
050-5033303

Penningmeester en ledenadministratie
Henk Wilkens
Bagelaar 9, 9321 AS Peize
050-5033614

Bestuurslid en jeugdactiviteiten
Yolanda vd Veen
Karlingakkers 1, 9321 EM Peize
050-3185709

e-mail: ivn.peize@gmail.com
website: <http://ivn.nl/afdeling/peize>

Van de redactie

Het is weer gelukt. Een INFO vol met leuke, inspirerende en boeiende artikelen en prachtige kleurenfoto's. Er is gelukkig een goede respons gekomen op onze oproep per mail voor extra kopij. Het resultaat ligt nu voor u. Maar pfoei, pfoei, pfoei, wat een klus was het dit keer. Voor ons is het wel zo prettig als we genoeg materiaal hebben om uit te kunnen kiezen zodra we aan de slag gaan met het samenstellen van de INFO. Dus: heb je iets leuks gezien, meegemaakt, of weet je veel over of ben je geïnteresseerd in een leuk onderwerp betreffende natuur, schrijf dan een stukje! Doe er een mooie foto bij, of zelfs een paar foto's. Een zelfgemaakte foto is natuurlijk leuk. Heb je die niet, op het internet zijn vele foto's te vinden. Let dan wel even op dat ze licentievrij te gebruiken zijn (of met bronvermelding). De resolutie moet hoger zijn dan 1 MB, en maximaal 5 MB. Lukt het niet met een foto, of vind je zelf schrijven moeilijk en kun je er wel veel over vertellen, bel dan even, dan maken we er samen wat moois van. Wat zo leuk is, is dat we erg veel positieve reacties krijgen op de INFO. Men vindt het leuk om te lezen en om te bewaren. Dus neem onze oproep serieus. Anders moeten we misschien terug naar 2 uitgaves per jaar. Nu zijn het er 3. Want zonder kopij, geen INFO..... Help ons op weg naar een geweldig december nummer! **Graag aanleveren voor 10 december.** Omslag: Kramsvogels, grote groepen. Ze komen er weer aan! (foto, Gerard Stout). Achterkant: waterbeestjes! Foto: Wanda de Jonge.

Van de bestuurstafel

De dagen worden korter, de nachten langer. De zomer loopt op zijn eind, de herfst is volop in aantocht. Tijd voor een nieuwe INFO. We zijn in onze nopjes met de 200 euro, die we gekregen hebben van de Kledingbeurs Peize voor de jeugdclub. De Kledingbeurs heeft zich ten doel gesteld om een gedeelte van de verkoop van tweedehands kinderkleding te schenken aan een goed doel voor de jeugd in Peize. Wat we met deze gift gaan doen is nog niet bekend, de jeugdclub heeft het in beraad. U wordt hiervan op de hoogte gehouden.

Het Brinks Kampje voldoet nog niet aan de verwachtingen die wij en het Landschapsbeheer Drenthe destijds hadden. De fruitbomen zijn gesnoeid door vrijwilligers, tijdens een cursus fruitbomen snoeien van Landschapsbeheer Drenthe. De bomen in de appelhof staan er nu goed bij en worden in de gaten gehouden door Guido van de Muyzenberg. Helaas wordt het stukje aangrenzend land ten langen leste gehooïd. Dat is jammer, het zou leuker zijn wanneer er dieren in komen. Dus heeft u (of een kennis) een pony, een (niet balkende) ezel of een paar schapen en vindt u het gezellig als ze in het midden van ons dorp grazen, schroom niet en neem even contact met ons op. Het landje kan gehuurd worden van de gemeente voor een schappelijke prijs.

Afgelopen voorjaar hebben we ons onder andere ingezet om de otters, die sinds geruime tijd rondstruinen in De Onlanden, een veilige oversteek te bezorgen bij De Horst, en bij de passage onder/over de provinciale weg naar Donderen. Daarvoor moesten we in de pen klimmen, en in gesprek komen met de gedeputeerde van de Provincie Drenthe. Hierin zijn we samen opgetrokken met IVN Eelde. Leuk! Samen sta je sterk! Nu lijkt het erop dat het voor de otters goed gaat uit pakken!! Er ligt een veilige faunapassage in het verschiep. Lees vooral het artikel van Wim van Boekel: het gaat de goede kant op met "onze" otters!

Verder maken we ons natuurlijk zorgen over het succes van onze zwaluwtil. Van een aantal leden zijn we er al op gewezen dat er geen zwaluwen nestelen, en dat de kraaien stro uit het dak hebben geplukt om hun eigen nesten van te maken. Er staat een reparatie gepland, waarvan de uitvoer tot ons ongenoegen meerdere malen door de aannemer is uitgesteld. We hopen dat het nu toch daadwerkelijk gemaakt is voor de herfst echt zijn intrede doet. En, dat daarbij ook de beloofde geluidsinstallatie gemonteerd wordt, zodat we straks in het vroege voorjaar de zwaluwen wel kunnen lokken. Dat verhoogt vast de kans op succes van de til.

En alvast een warmmakertje: komende winter komt de arctische wetenschapper Maarten Loonen weer een lezing verzorgen. Wellicht heeft menigeen hem al gevolgd op TV en de (nationale) kranten: een prachtig reisverslag van de expeditie naar het vulkaaneiland Jan Mayen, en de resultaten van onderzoek naar de vogeltrek van de Noordse sterns. Het bestuur wenst u nu alvast een mooi najaar!

In memoriam Joop Piek

'Ik heb er vrede mee. Ik heb een rijk leven gehad' was de aanhef van zijn rouwadvertentie na een leven van bijna 91 jaar. Op Palmzondag 13 april 2014 is Hiltjo (Joop) Piek vredig ingeslapen. Fotografie was Joop zijn passie en menig IVN lid heeft daar op de een of andere manier kennis mee kunnen maken. Naast deze hobby heeft Joop zich ook voor onze vereniging verdienstelijk gemaakt door het organiseren van vele excursies. Joop Piek werd daarom ook wel de touroperator genoemd. Eén van Joop zijn grootste wensen was het organiseren van een excursie naar Rottumeroog. Deze lang gekoesterde wens, want excursies naar Rottumeroog werden maar enkele keren per jaar toegestaan, ging op 10 oktober 1992 in vervulling. Met een groep van 25 personen werd aan boord van de "Noordster" de overtocht ondernomen. Onderweg naar het eiland passeerde de boot diverse zandplaten, waar de zeehonden de opvarenden nieuwsgierig volgden. Op Rottumeroog werd een zwerftocht van een paar uur gemaakt voor men weer aan boord terugging. De terugreis duurde langer dan gepland was, want al vrij snel na het vertrek kwam men op een zandplaat vast te zitten, wat voor de nodige vertraging zorgde. Er zat niets anders op dan te wachten totdat het weer vloed werd, zodat er weer voldoende water onder het schip kwam om de reis voort te zetten. De schipper had voor snert en broodjes met worst gezorgd, die men zich goed liet smaken. Men kon

genieten van een prachtige zonsondergang, die overging in een steeds helderder wordende maan. Wie van dit alles genoeg kreeg kroop in het vooronder waar van alles op tafel stond. Daar was ook "spraakwater" bij en de grote verhalen braken al spoedig los. Er heerste een gezellige sfeer aan boord, die de drie uur durende tocht naar Noordpolderzijl tot een mooie afronding van deze dag maakte. Dit alles is een mooie herinnering aan Joop Piek. Wij wensen Heidi Seher en verdere familie veel sterkte om dit grote verlies te dragen.

Ben Stellink, IVN Peize

Op pad in De Onlanden

Door Wim van Boekel

Ik ben weer eens op pad voor de wekelijkse controle van de cameravallen die ik op twee plekken in De Onlanden heb staan. Ik heb het in dit mooie blad al eerder over deze camera's gehad. Ze zijn reuze handig om vast te leggen wat er zoal gebeurt op plaatsen in De Onlanden die vrijwel ontoegankelijk zijn. Dat levert vaak mooie en verrassende beelden op. Eén van de camera's staat op een open plek in het moeras langs het Eelderdiep. Ik hoop daar Waterrallen en misschien zelfs Porseleinhoenen te kunnen filmen. Beide vogelsoorten zijn erg schuw en daardoor lastig 'gewoon' te zien. Met de Waterral heb ik al geluk gehad. Die staat een paar keer mooi op de film.

Terwijl ik door het gebied loop, op weg naar de camera, valt het me op hoe droog het in het moeras is. Op plekken waar ik eerst nog tot de knie in de blubber zakte stap ik nu zonder moeite over de hard geworden bodem. Voor de echte moerasvogels is die droogte niet goed. Zij willen in de blubber kunnen zoeken naar insecten en dergelijke. Ook de plek waar de camera staat is behoorlijk droog geworden. Ik vermoed dat er daarom weinig of geen

kans is dat er rallen op de camerabeelden zullen staan. Het valt me op dat de camera behoorlijk vies is. Overal zitten modderspetters en vieze vegen. Hoe kan dat? Gauw naar huis om de beelden te bekijken.

Die beelden maken al snel duidelijk wat de oorzaak is van de viezigheid. Door de droogte is het moeras geschikt terrein geworden voor dieren die niet zo erg van natte poten houden. Een paar rovers hebben die kans gegrepen om het gebied te verkennen. Op de beelden is eerst een Wezel te zien, die de gekste capriolen uithaalt voor de camera. De gemiddelde turnster zou jaloers worden op zijn pirouetten en salto's. Het ziet er komisch uit. Vervolgens komen ook twee Hermelijnen voor de camera. Deze maken er met z'n tweeën ook een dolle boel van. Ze gebruiken de camera en de paal waaraan die hangt als een soort turntoestel. Op en af gaat het, met wedstrijdjes wie het verst kan springen en wie de ander eraf kan duwen. Gelukkig kan de metalen kast waar de camera in zit tegen een stootje. De uitgelatenheid en speelsheid van de dieren doen me vermoeden dat het om jonge Hermelijnen gaat. Deze hebben nu de leeftijd dat ze zelfstandig moeten worden en op zoek zijn naar een eigen territorium. Waarschijnlijk zijn ze daarom zover het gebied

Deze Hermelijn op de Onlandse Dijk was beslist niet schuw. De prooi is een jonge Woelrat. Foto: Lucie Kooistra.

in gekomen. Hetzelfde geldt voor de Wezel, die eerder langs kwam, maar zich (wijselijk) nu niet meer laat zien. Het verschil tussen Wezel en Hermelijn is op de beelden goed te zien (zie foto). Wezels hebben een kort staartje, een beetje grillig lopende scheiding tussen de donkere bovenkant en lichte onderkant en vaak twee vlekjes op de kin. Hermelijnen hebben een lange staart, met altijd een zwarte punt, en een mooie rechte scheiding tussen lichte en donkere vacht. Het is prachtig dat deze dieren, onverwacht, zo leuk met de camera vastgelegd zijn. Als het gebied rond het Eelderdiep niet uitgedroogd was, waren ze hier nooit gekomen. Tja, elk nadeel...

Meestal zie ik deze kleine marterachtigen in de drogere delen van De Onlanden, zoals wegen en dijken. Ze rennen soms een stukje over de weg, om dan snel weer de begroeiing in te duiken. Maar meestal zie ik alleen een langgerekte 'vlek' die de weg over schiet. Een uitzondering daarop was de Hermelijn die dit voorjaar regelmatig te bewonderen was op de Onlandse Dijk in het Matslootgebied. Dit vrouwtje had blijkbaar een groot gezin te verzorgen, want ze was vaak op pad met een prooi en had duidelijk geen tijd om verstoppertje te spelen. Zelfs als er mensen op stonden, rende ze over het bruggetje over de slenk die daar het pad kruist. Eenmaal over de brug dook ze de berm weer in met haar

prooi. Een aantal mensen heeft prachtige foto's kunnen maken van deze Hermelijn (zie foto boven). Maar, zoals gezegd, meestal blijft het bij een kort moment om te genieten van deze prachtige, water-vlugge rovers in De Onlanden.

TIP: films van de marters voor de cameraval en van de Hermelijn op de Onlandse Dijk zijn, samen met veel andere filmpjes, te zien op het Youtube kanaal van stichting Natuurbelang De Onlanden (zoekterm: natuurindeonlanden, link: <https://www.youtube.com/channel/UCtYmGP9zSz3lGVugiZ1osWw>).

De verschillen tussen Wezel (links) en Hermelijn (rechts) zijn hier goed te zien.

Dierenleed

Meestal genieten we van het mooie dat de natuur ons te bieden heeft. We voelen ons verwonderd of ontroerd door wat we, vaak onverwacht, zien. Maar soms is het niet leuk waar we plotseling mee geconfronteerd worden. Het is eten of gegeten worden. Dat geldt wanneer we onderweg zijn, tijdens een excursie of op vakantie. En deze zomer gebeurde mij dat in eigen huis en tuin.

Ik heb twee bloedjes van katten, één kanjer van een ex-kater, de Brutus van de buurt en één lief klein katje, echt een schatje. Toch was het dit schatje wat onlangs drie keer in één week mij trots een muis bracht. Een keer 's ochtends vroeg toen ik net opstond. Ik moest toen echt even moed verzamelen om dat beestje op te ruimen. Gelukkig kwam toen net de kat van de buurvrouw en heeft de muis met huid en haar opgevreten... Hoefde ik niks meer op te ruimen!

Erger vond ik echter de gebeurtenis in het voorjaar. Toen kwam ze binnen met een jonge pimpelmees in haar bek en er was niks meer aan te redden. Daarom legde ik het beestje maar buiten met het idee dat het daar ergens in een bosje wel kon verteren. Maar ach, even later kwam de kat er weer mee binnen. Toen heb ik een definitievere oplossing gezocht. Ondanks dat kwam ze even later er weer mee binnen. Maar dat kón helemaal niet!! En weer heb ik het jonge vogeltje goed opgeborgen. Tot vier keer aan toe kwam ze binnen met een jong. En ik keek mijn katteschatje helemaal niet meer zo schattig aan: jij moordenaar, verweet ik haar ontzet.

Wat later in de zomer hoorde ik een forse klap tegen het glas in de voordeur. Ik vloog naar buiten en hoorde een merel enorm alarm slaan, want ja, had dat lieve katje van me zijn echtgenote in de bek. Van ganser harte hoop ik dat ze niet net ergens een nest hadden om te voeden. En een paar dagen later vond ik de restanten van een grote bonte specht in de achtertuin – dader onbekend

En vorige week hoorde ik weer een klap tegen glas. Dit keer was het echter niet de kat met haar zoveelste prooi, maar zag ik een sperwer wegvliegen. Hier was ik toen wel even stil van: zomaar tegen mijn nieuwbouwhuisje in een nieuwbouwwijkje vliegt een sperwer tegen mijn raam in een poging een prooi te slaan. Nu kan ik ook mijn kat weer enigszins vergeven; ja, in de natuur is het eten of gegeten worden.

Marianne van der Leeuw

De Onlanden

Als een onvoltooid schilderij
nog wachtend op de schilder
ligt de wei er roerloos bij
omdat het eens verstilde

De natuur, nog niet klaar, ligt
vol verwachting, droom'rig stil
totdat bewoners zijn gezwicht
voor deez oase, puur en pril

Dan... het penseel, het ochtendgloren
de eierschalen kraken
de stilte is niet meer te horen
de vogels hier ontwaken...

tea nijhuis

Otter in De Onlanden: een update

Door Wim van Boekel, stichting Natuurbelang De Onlanden

Het is inmiddels alweer zo'n anderhalf jaar geleden dat de eerste sporen van een Otter in De Onlanden gevonden werden. We waren daar toen uiteraard heel blij mee. Inmiddels zijn we eigenlijk al gewend aan de aanwezigheid van in ieder geval één, en mogelijk meer, Otter(s) in het gebied. We kijken niet meer op van de vondst van prenten of spraints (keutels). Ook is het dier (of dus meerdere) al een aantal keren mooi in beeld geweest op wildcamera's die in het gebied staan. Wat weten we ondertussen eigenlijk allemaal over de Otter(s) in De Onlanden? Een update.

In maart 2013 begon het verhaal van de Otter in De Onlanden heel klein, met de vondst van spraints langs het Peizerdiep. Het was niet duidelijk of het dier nog in het gebied aanwezig was, want de spraints waren al oud. Wellicht was hij er alweer vandoor. 'Hij', want zwervende Otters zijn meestal mannetjes. Al snel werd duidelijk dat de Otter er echt nog was. Hij verscheen op de foto van een wildcamera en op meer plekken werden prenten en spraints gevonden. Steeds meer mensen gingen op zoek naar sporen en daardoor breidde het gebied waar die sporen gevonden werden zich steeds verder uit. Tot onze verbazing bleek de Otter ook in Enumatil geweest te zijn en (helemaal aan de andere kant) in het Grootte Diep bij Langelo. De meldingen van sporen op uiteenlopende plekken volg-

den elkaar steeds sneller op, waardoor de indruk ontstond dat er wellicht twee dieren aanwezig waren.

Inmiddels was contact gelegd met de coördinatoren van het landelijke onderzoek aan Otters, dat door Alterra in Wageningen gebeurt. Via hen kregen we monsterpotjes waarin een groot aantal verse spraints verzameld werd, afkomstig uit het hele Onlanden gebied. Deze spraints zouden onderzocht worden op DNA samenstelling. Hiermee kan bepaald worden of het in De Onlanden om één of meerdere Otters gaat, welk geslacht die hebben en misschien ook waar ze vandaan komen. Door gedoe bij Alterra ligt dit onderzoek helaas momenteel stil, waardoor we nog geen antwoord hebben op deze vragen. Het gebied waarin sporen van de Otter(s) gevonden werden breidde zich ondertussen nog steeds uit. In 2014 kwamen ook meldingen binnen van verse sporen bij de Piccardhofplas, bij Ter Borch en ten zuiden van de Horst, de weg tussen Peize en Eelde. Dit laatste baarde ons de nodige zorgen, want een Otter die deze weg over steekt loopt een groot risico dood gereden te worden. Otters volgen meestal waterwegen, dus de meest waarschijnlijke plek waar hij de Horst over zou gaan is de kruising met het Eelderdiep. Bij de inrichting van De Onlanden is steeds voor goede faunapassages onder de wegen in het gebied gezorgd, maar deze plek viel net buiten de oorspronkelijke plannen. Ook bij de plannen voor de Koppeling tussen Masloot en Eelderdiep was geen rekening gehouden met de noodzaak van een goede faunapassage onder de Horst door. Jaarlijks komen in Nederland tientallen Otters om het leven door ontmoetingen met voortsnellend verkeer. In mei werd bijvoorbeeld een

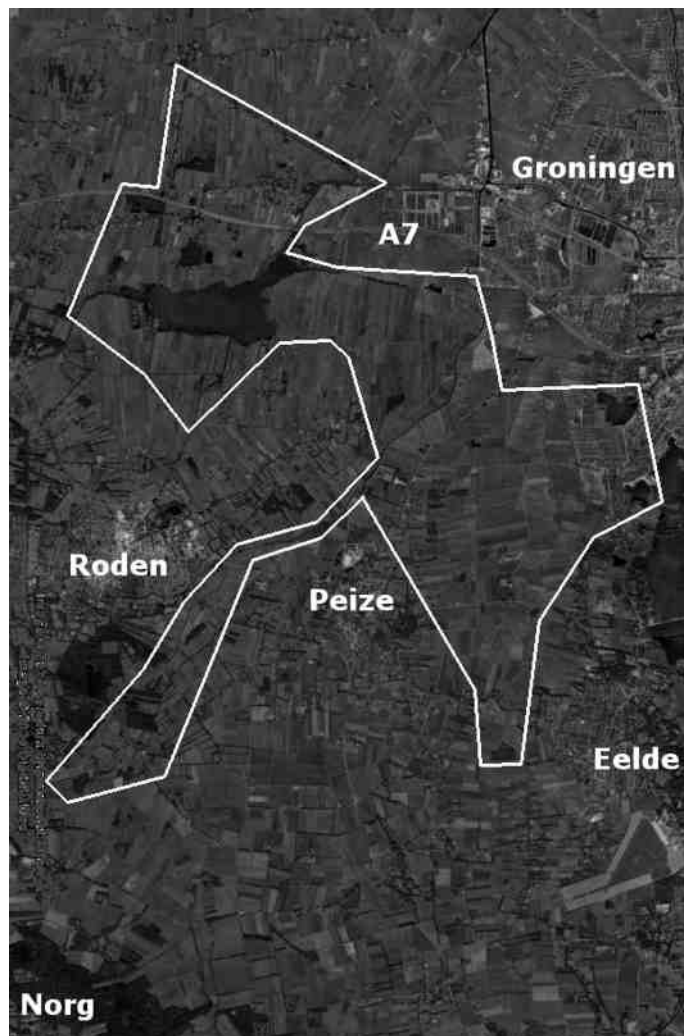

Eén van de eerste verse sporen van de Otter die gevonden werden in De Onlanden. Pootafdrukken en het sleepspoor van de staart.

doodgereden Otter gevonden op de A28 bij Haren. Of deze Otter uit De Onlanden afkomstig was moet nog bepaald worden door DNA-analyse. Deze trieste gebeurtenis maakte wel weer duidelijk dat goede faunapassages van groot belang zijn. Door IVN Peize en IVN Eelde-Paterswolde werd daarom een brief gestuurd aan de provincie Drenthe, waarin deze opgeroepen werd te zorgen voor een goede faunapassage bij de kruising van de Horst met het Eelderdiep. Ook andere overheden (gemeenten, waterschap) werden benaderd met dezelfde oproep. Met resultaat, want in plaats van een simpele duiker onder de weg komt er nu een echte faunapassage in de Horst. Dat is niet alleen goed voor de Otter. Ook alle andere dieren die in het gebied leven, zoals wezels, hermelijnen, vossen, reeën en muizen zullen er gebruik van gaan maken. Een hele zorg minder dus. Hopelijk kunnen we nog lang genieten van de aanwezigheid van in ieder geval één Otter in De Onlanden.

Een recente waarneming: de Otter in juli 2014 op de foto van een wildcamera in De Onlanden. Foto: René Oosterhuis, Groninger Landschap.

Globale grens van het gebied in en rond De Onlanden waarbinnen in 2014 sporen van de Otter(s) gevonden zijn.

Woon-werkverkeer per fiets

Op werkdagen is het rond de klok van 7.00 uur mijn tijd dat ik op de fiets stap naar mijn werk in Roden. De weg die ik neem is via Vossegatsweg en Weehorsterweg naar Roden. De afstand is gering maar wat is er op een gemiddelde voorjaarsdag al zo vroeg te beleven? Bij de waterpartijen in de Lange Streeken heb je al de eerste snaterde eenden, die mij luidkeels begroeten. Mocht je nog niet al te wakker zijn dan ben je het nu wel! Na het tunneltje vervolg ik de Vossegatsweg, in een nog kaal weiland rennen verschillende hazen achter elkaar aan. Wie het langst volhoudt en uiteindelijk de gelukkigste is en dus tot paring komt vertelt het verhaal niet. Even later een buizerd die van mij schrikt en opvliegt als ik onder één van de bomen doorfiets. De Weehorsterweg opfietsend hoor ik een specht, die druk bezig is om de hardheid van de boom te testen voor zijn gezinsuitbreiding. Dit is gelukt blijkt enige weken later, want de jongen steken hun kopjes steeds verder naar buiten. Op enig moment is het stil bij die boom, de jongen zijn de wijde wereld ingetrokken. Nabij de golfbaan ontdek ik een sprong reeën, maar zij hebben mij ook al lang in hun vizier, ze steken de kop omhoog en volgen mij net zolang

totdat ik de bocht om ben. Aangekomen in de eerste bebouwing van Roden vliegt een eekhoorn over de weg om vervolgens razendsnel in een van de dikke eiken langs de weg te verdwijnen. Nog géén half uurtje onderweg en wat heb je dan alweer veel gezien als je op de fiets gaat, dan noem ik nog niet de gangbare natuurbewoners als vlaamse gaai, kraaien, etc. Een mooie manier om de werkdag te beginnen, wat kan de natuur toch mooi zijn en ook nog zo dichtbij!

De fietser, Ben Stellink.

Reuzenwespen

Ik zag een paar week geleden al regelmatig grote wespen onder een lichtdoorgevende golfplaat op het dak van de boerderij in Winde doorvliegen en dacht elke keer: vast een nest, toch eens kijken. En ja, op zolder hing een heel klein papieren bolletje aan de zijkant van een ronde schuine balk. En nu is het een enorme buitenaards lijkende bol, dit nest van kanjerwespen: hoornaars.

Eenmaal binnen lopen ze langs het riet; de ene heeft een propje papierpulp in de bek, de ander een propje bewerkt insect. Ze lopen netjes langs elkaar in en uit, maar botsen geen enkele keer. Elk beestje is heel gedisciplineerd, lijkt het, met zijn eigen taak bezig ten gunste van het hele volk.

Na een paar weken heeft het bolletje de omvang gekregen van ongeveer een voetbal, dat gaat snel. Het is geweldig om te zien hoe ze van het propje papier een soort behang maken. Vele lagen behang zijn er nu met ruimte er tussen en kleine openingen hier en daar aan de zijkant; de deuren zeg maar. De onderkant is helemaal open en daar kun je de raten zien, en veel onderste boven lopende wespen die af en toe een flinke poep laten vallen. Binnenin is het een enorm geritsel en gezoem. Daar wordt gewerkt!

Ze zien mij niet, tenminste ze storen zich niet aan mij. Ik kan heel dicht bij het nest komen en zelfs

filmen en fotograferen van tien cm afstand. Het haalt hen niet af van hun drukke werkzaamheden. Hoornaars dus. Ze zijn makkelijk te onderscheiden van andere wespen; ze zijn veel groter en hebben deels een roodoranje kleur. Ze zijn de enige papierwesp die ook 's nachts jaagt. Vroeger kwam de hoornaar veel in Nederland voor. In de jaren 50/60 is hij bijna helemaal verdwenen waarin landbouwgiften als DDT een grote rol hebben gespeeld. Het aantal neemt sinds de jaren '90 weer toe, valt te lezen op internet.

Wikipedia

Op Wikipedia staat het volgende over deze reuzewesp (ingekort en bewerkt): De hoornaar behoort tot de echte wespen of papierwespen (Vespinae) en kan tot 3,5 centimeter lang worden en is hiermee de grootste wespachtige van Nederland. De soort werd al genoemd in de bijbel, maar werden voor het eerst wetenschappelijk beschreven door Carolus Linnaeus (van Linnaeusplein, stad Groningen) in 1758.

De hoornaar is in de Nederlandse taal tevens bekend onder de namen hoorntje of paardenwesp. Behalve door indrukwekkende afmetingen valt de hoornaar op door zijn roodbruine kop en borststuk en het duidelijk hoorbare, zoemende vlieggeluid.

De soort komt niet in grote aantallen voor in Nederland, maar is ook weer geen zeldzaamheid en is vooral aan te treffen in het oosten van Nederland. Ondanks de indrukwekkende lichaamsgrootte en het luide gezoem is de hoornaar beduidend minder agressief in vergelijking met andere wespen.

Ingang van het Hoornaarsnest. Foto: Henk Bakker

Angel

De angel van de hoornaar is niet voorzien van weerhaken, zoals bij de honingbij het geval is. De angel gaat dan ook niet verloren na een steek en kan telkens opnieuw gebruikt worden. Bij een steek geeft een klier een kleine hoeveelheid gif af. In de volksmond doen fabels de ronde dat een paar steken al voldoende zouden zijn een mens of een paard te doden. Dit is onwaar, tenzij de persoon in kwestie toevallig allergisch is voor het gif. De steek van de hoornaar is pijnlijker dan de steek van een honingbij, maar het gif is minder krachtig. Hoornaars gebruiken het gif om insecten te doden die zij vervolgens met de kaken vermalen tot een papje en (als propje) aan de larven voeren. De larven geven op hun beurt een zoete vloeistof af aan de werksters die de suikers gebruiken als brandstof om te kunnen vliegen en zo nog meer insecten te vangen. De volwassen hoornaar wordt door veel dieren met rust gelaten vanwege de pijnlijke steek.

Nest

Het nest wordt gemaakt van cellulosevezels die van dode bomen worden afgeknaagd. Er worden hiervoor altijd loofbomen gebruikt. De wesp knaagt ook wel houtvezels van tuinornamenten zoals rietmatten en aangetast hout. Het nest is bolvormig en bestaat uit meerdere lagen en raten en telt uiteindelijk ongeveer 1500 cellen en is opgebouwd uit vijf horizontale lagen. Het geheel (binnenste) wordt aan de buitenzijde voorzien van een bolvormig omhulsel zodat de cellen niet zichtbaar zijn. De nestopening

De angel van de hoornaar. Let op de grootte! Foto aangeleverd door Henk Bakker

is aan de onderzijde gepositioneerd. Hierdoor kunnen de wespen naar binnen en naar buiten vliegen en ook het nestafval wordt hierdoor naar buiten gegooid. In het nest van de hoornaar is geen honing aanwezig zoals bij de ver verwante honingbij het geval is. Tot zover Wikipedia.

En wanneer u dit leest, is het nest vast al weer centimeters groter geworden. Wie verder op de hoogte wil blijven kan email sturen naar: info@henkbakker.nl. Alles is te lezen op wikipedia: nl.wikipedia.org/wiki/Hoornaar_%28insect%29.

Henk Bakker, 29 augustus 2014

De hoornaar.

Prokkelwandeling voor bewoners van de Hoprank

Op vrijdag 6 juni was de Prokkelwandeltocht voor bewoners van de Hoprank. Het was mooi warm weer, zonnig en een blauwe lucht waar geen wolkje aan te bespeuren was. Om half twee stond iedereen klaar voor vertrek. Eerst gingen we richting molen en het ooievaarsnest, de jonge vogels zaten nog op het nest. Daarna via het Burchtlaantje richting Kortlandseweg. Overal mooie tuinen om te bewonderen, één tuin had een prachtige berberis heg met vingerhoedskruid en klaprozen erin. Wat een kleuren combinatie en een feest voor vlinders, bijen- en andere insecten. Trouwens niet iedereen was gecharmeerd van deze heg. Daarna naar de vijver van de Lange Streken. De kikkers in de vijver

gaven flink acte de présence. Gelukkig was rondom de vijver het gras nog niet gemaaid en konden we genieten van mooi bloemrijk hooiland met veel margrietten en koekoeks bloemen. De bewoners van de Hoprank vonden dit hooiland prachtig. Het deed ze aan vroeger denken. Na een kleine tussenstop met een kopje thee gingen we terug richting Hoprank. Onderweg kwamen we een keer op de foto, we waren te zien op "DitisPeize" en zelfs haalden we de voorpagina van het Roder Journaal met een mooie foto. Terug in de Hoprank werden we verwend met koffie en appeltaart. De appeltaart kregen we aangeboden door Jofien Brink van het Prokkelteam Noordenveld. Gonnie Zwier, Froukje Neef, Jofien Brink en een groot aantal Vrouwen van Nu hebben ervoor gezorgd dat we kunnen terugkijken op een prachtige Prokkelwandeling.

Sophie Kattouw

Ik bestao

Een vraag die een vaste gast in mij is komp uut de katechismus. "Waartoe zijn wij op aarde?" Het antwoord: "Om eerappel te krabben en bonen te punten." was mij niet genogt.

Ik gung een week naor een filosofencursus om een antwoord te kriegen. Ik neem joe met op die reize. Ik heurde: De natuur bestiet niet. De Onlanden bestaot niet. As ik niet denk, bestao ik niet. Dat zit zo.

Meer as tweeduzend jaor leden wussen Plato, Euclides, Epicurus en aander kerels met een bult verstaand hoe de wereld der uut zag. Niet plat, maor rond en precies in het midden van het heeal. Alles dreide om de wereld. En wat wij mussen doen in de leegte en in de wrede natuur: God zul het zeggen. En wat de schepper zee stun in de biebel, ofkorting van bibliotheek. Rond 1500 kwamen Copernicus, Keppler, Galileï, Erasmus met zien *Lof der Zotheid*, en Descartes. René Descartes was merakel in wiskunde en in naodenken. Cogito ergo sum. Latijn veur: Ik denk, dus ik mut ok wel bestaon.

En hoe zat het met al die aander dieren die niet naodachten? Hoe is het met de vossen, hazen, meeuwen en roodborsties, met de snoeken en de karpers? Ik denk dus ik bestao. Het is dudelijk: de rest van de wereld bestiet niet. Dieren en planten denkt niet. En merakel veul mensen.

Heidegger, Schopenhauer, Nietzsche en Sartre

wussen het. God bestiet niet – daor had ik mij al bij deel legd – en de natuur en de wereld bestiet enkel in oenze gedachten. Wat wij ziet, is wat oenze harsens van de wereld maakt. Wij denkt dat we merakel veul ooevaars in de Onlanden ziet, maor dat is niet zeker. Wij hebt allent beelden in oenze kop. Der is niks buten oenze kop.

As der gien vastigheid is: – God bestiet niet, de eerde is niet het middelpunt van het heeal, een mens is een dier en allent as ik denk, bestao ik – mut der een aander kapstok weden om een beetie gelukkig te weden. Niks is ok maor niks.

De wilde natuur, de kunst, muziek en bijkaans de literatuur gef een antwoord op de vraag: "Waartoe zijn wij op aarde?"

Ik fiets deur de Onlanden en wied in het veld stiet een schilder veur zien ezel. Op het doek varft e wat niet bestiet. Hij maakt een schilderij van wat e in zien kop hef. En as ik naor zien schilderij kiek, zie ik gien schilderij. Ik zie de Onlanden. Ik bestao, ok as ik niet naodenk. Dat weet ik.

Gerard Stout

Ik schreef *Daartoe*, een boek in het Nederlands over mijn week onder filosofen met meer vragen dan antwoorden. 120 pag. Euro 10,00. Bij mij thuis af te halen.

Huiszwaluwtilen, hoe is de stand?

In 2008 werd in Biddinghuizen de eerste huiszwaluwtil van Nederland onthuld. Het jaar daarop werd deze bezet. Nu, 5 jaar later, zijn er al meer dan honderd tillen geplaatst. Een groot succes dus wat betreft aandacht en inzet voor de huiszwaluw. Maar hoe waarden de zwaluwen zelf deze tillen? Matig, blijkt tot nu toe. In 2012 werden maar zes van de toen beschikbare tillen bezet. Naar verluidt stond de allereerste zwaluwtil in de jaren tachtig in de Duitse stad Aalen. De til bleek zeer succesvol. Het aantal broedparen aan de til liep op van drie in 1992 tot naar liefst 76 in 2011. Dit succesverhaal leidde ertoe dat er al snel meer huiszwaluwtilen verschenen in Duitsland. In 2007 waaide het idee over naar Nederland. In het blad Grasduinen vestigde Will van Berkel de aandacht op een bewoonde til die hij in Duitsland had gezien. In dat zelfde jaar besteedde Vogelbescherming Nederland op de Stadsvogelconferentie er aandacht aan en riep in de Stadsvogelnieuwsbrief op om Huiszwaluwtilen te plaatsen. Dit zou een oplossing zijn voor de woningnood van de huiszwaluw. Logisch dat zwaluw minnend Nederland het idee enthousiast overnam. Sinds begin 2011 worden in overleg met Vogelbescherming Nederland de Nederlandse tillen gemonitord door Wilfried de Jong en Will van Berkel. Hiervoor worden gegevens van alle tillen opgeslagen in een centraal bestand. Vooral belangrijk is de precieze locatie. Daarmee is op Google maps veel relevante informatie over de omgeving van de til te zien, zoals bebouwing, ligging ten opzichte van open gebied en aanwezigheid van water. Verder worden gegevens opgevraagd, zoals eigenaar, contactpersoon, redenen voor plaatsing, datum van plaatsing en vooral de aanwezigheid van Huiszwaluwen. Jaarlijks verschijnt nu een jaarverslag over de huiszwaluwtilen. Wilt u het jaarverslag 2013 zelf eens doorlezen, een mailtje naar ivn.peize@gmail.com is voldoende.

De bezetting van de Nederlandse tillen is langzaam toe genomen, in 2012 was de bezetting 7,5 procent. Wat heeft het succes van de 7 tot nu toe bezette tillen bepaald. De aanwezigheid van bewoonde huiszwaluwnesten en goede foerageer gelegenheid binnen enkele honderden meters van de til zijn van groot belang voor het bezet raken van een til. Maar ook als dat het geval is, zoals bij zeker de helft van de Nederlandse tillen, blijven de meeste tot nu onbezet. Zelfs in gevallen waar pal naast een woning of ander gebouw met veel zwaluwen een zwaluwtil is geplaatst wegens de overlast "weigeren" ze tot nu toe te verhuizen. Dit laat zien hoe Huiszwaluwen hardnekkig vasthouden aan de nestplaatsen die ze zelf kiezen en moeilijk te verlokken zijn een nieuwe woonplaats te betrekken die wij ze aanbieden. Moeten we hopen op het "tillenzoekebeeld" van de Huiszwaluw? Jonge Huiszwaluwen op zoek naar hun eerste nestplaats hebben mogelijk een voorkeur voor locaties die lijken op die waar ze zelf geboren zijn. Zo zouden jongen die geboren zijn in een til

een "zoekbeeld" kunnen hebben waarmee ze tillen eerder als aantrekkelijke nestplaatsen gaan zien. Als dit zo is zouden tillen in de omgeving van een bezette til in de volgende jaren wellicht meer kans hebben ook bezet te raken. Misschien is dit de verklaring voor het raadselachtige feit dat van de 6 bezette tillen in 2011 er drie vlak bij elkaar in Drenthe staan. In 2011 was alleen de til in Havelte bezet, maar in 2012 werden ook de twee in het nabije Uffelte bewoond. Meestal vestigen jonge Huiszwaluwen zich binnen 350 m van hun ouderlijke kolonie, maar afstanden van 11 km worden ook vermeld. De Uffelter tillen liggen zo'n 4 km van de til in Havelte. Het is dus mogelijk dat een aantal van de Havelter tillenjongen uit 2011 daardoor in 2012 bij de Uffelter til belandden. Als zo'n zoekbeeld inderdaad ontstaat zou een verdere bezetting van de Nederlands tillen zich als een olievlek kunnen uitbreiden rond reeds bezette tillen. De komende jaren zullen leren of dit een reële speculatie is.

Het gebruik van lokgeluid lijkt ook een logische manier om de aandacht te trekken. Rond een Huiszwaluwen kolonie is er altijd wel het nodige gekwetter dat passerende zwaluwen zullen herkennen en kan aantrekken. Het lokgeluid had bij één til succes. Ook bij tien andere gunstig gelegen tillen is inmiddels lokgeluid gebruikt, echter zonder succes. Wel werd vaak gezien dat de zwaluwen reageerden op het geluid en rond de til vlogen. Dit suggereert dat lokgeluid weinig of geen invloed heeft. Anderzijds zijn er tillen in Brussel en Frankrijk bezet geraakt na intensief afspelen van lokgeluid. We gaan het dus gewoon proberen! Komend voorjaar gaan we de zwaluwen gewoon lokken. Je zult het zien! Als ze eenmaal poolshoogte zijn gaan nemen.....zo'n mooie broedplaats willen toch alle zwaluwen?

Overgenomen uit Het Vogeljaar 61 (4 & 5)2013, met toestemming van de auteurs Wilfried de Jong en Will van Berkel.

Huiszwaluw

Delichon urbica

Gezellige kolonievogel, witte rugvlek (stuitvlek), glanzend blauwzwarte hovenzijde, helder witte buik en keel.

Maakt kwetterend geluid.

Trekvogel: Is van begin april tot begin oktober bij ons om te broeden, overwintert in West-Afrika en in Zuidoost-Afrika.

Nestelen onder licht gekleurde randen van daken, balkons, bruggen, via-ducten enz., liefst op een smal ondersteunend rondje.

Later in het broedseizoen doet z'n rondje dienst als beschutte rustplaats.

huiszwaluwtil

Met honderden klompjes vochtige leem bouwen ze laag voor laag het bolvormige nest. Door regelmatig te 'passen' ontstaat de ronde vorm. Een kleine opening aan de bovenkant vormt de ingang. De binnenkant wordt bekleed met veertjes, zachte strootjes en gras.

4 à 5 glanzend witte eitjes, 15 dagen broeden, 21 dagen nesttijd, 2 à 3 broedsels per seizoen. Jongen van eerdere nesten helpen vaak bij het grootbrengen van jongen uit latere nesten.

Voedsel: Duizenden kleine vliegende insecten: vliegen, muggen, vliegende mieren, bladluizen, zwevende spinneljes enz.

- Voorzieningen om huiszwaluwen meer nestmogelijkheden te bieden:
- Dakranden geschikt maken
 - Casconestjes om te lokken en als een stevig begin voor een natuurlijk nest
 - Ook een enkel kunstnest om te lokken
 - Huiszwaluwlillen met modderplaatzen

Een veilige, vochtige modderplaats binnen een afstand van 200 meter van de uitgezochte nestelplaats is absoluut noodzakelijk. Als de afstand tussen nest- en modderplaats te groot is, dan wordt de spanning te zwaar en maken ze het nest niet af.

chiroest

kunstnesten

Landelijke slootjesdag

Afgelopen 21 juni gingen 11 kinderen in de leeftijd van 8 tot 11 jaar ontdekken wat er allemaal leeft in de Heemtuin waters in het Bosplan te Peize. De activiteit duurde van 10.30 uur tot 12.00 uur. Ineke Oosterman en Wanda de Jonge van de Werkgroep Jeugd hadden de activiteit georganiseerd in het kader van de Landelijke Slootjesdagen van IVN. De kinderen gingen eerst ongeveer 20 minuten scheppen en alles wat ze in hun netje vonden werd in een witte wasteil gedaan.

Daarna werden de diertjes bekeken in een loepbeker en gedetermineerd met behulp van de zoekkaarten. De groene kikker met zijn mooie lange achterpoten werden het meeste gevangen en weer vrijgelaten natuurlijk. Naast de al grote kikkers werden er ook

kikkervisjes en kikkervisjes met achterpoten of met voor en achterpoten gevonden. Alle fases van de kikker konden op deze manier mooi bekeken worden. Ook werden er mooie onranjebuiksalamander larves gevonden. Het zijn ook net kleine draakjes. Fascinerend om te zien. Met de loepbeker kon je mooi hun oranje buikje in wording al zien. Ook waren er de bootsmannetjes. Ze worden zo genoemd omdat het net kleine bootjes zijn met roeispanen. Verder was er nog de larve van de watertor te zien en wat de larve wordt ; de watertor. De kinderen vonden het fantastisch om te doen en waren gefascineerd door de diertjes die ze vonden. Na wat ranja, koekje en snoepje kwam de activiteit ten einde.

Wanda de Jonge

Jonge kerkuilen geringd

Tot nu toe een verrassend kerkuilen jaar! Bij de gebruikelijke adressen in Peize, waar al jaren achtereen jonge kerkuilen worden geringd, werden gelukkig nog wel uilen geconstateerd maar geen jongen of eieren in de kasten. Tot er een telefoontje kwam dat er jonge kerkuilen aan de Pol waren geboren en de bewoners vroegen of ze geringd konden worden. Op 14 mei werden hier 5 jonge kerkuilen van een ringetje voorzien, door ringer Koen Vogt uit Roden. Aan de Heideweg werden half augustus nog eens 7 jonge kerkuilen geringd. Door de laatste twee adressen kon de eerste ronde toch nog redelijk met 12 jonge geringde kerkuilen afgesloten worden. Wellicht kan het seizoen noch beter eindigen als bij de tweede ronde toch nog broedsels worden aangetroffen bij een van de diverse gastgezinnen.

Ben Stellink

Uilskuikens. Foto: Via website van Stichting Kerkuilen Werkgroep Nederland

Waarnemingen in en om Peize. Leuk, grappig, mooi of bijzonder.

Vliegenvangers op het erf!!

Erg bijzonder is het niet, maar het kostte toch wat hoofdbreken om te kijken wat voor vogels gevoerd werden in het koolmezenestkastje van 40 jaar IVN, aan de Elzenlaan nr 10. Met hulp van Willem Hermesen (aangeraden door Ben Stellink) was de conclusie dat het bonte vliegenvangers zijn. Maar het mannetje is niet goed vast te stellen. Het vrouwtje is duidelijk, maar haar partner is of een jong mannetje of een vrouwtje. Google geeft wel aan dat een mannetje meerdere vrouwtjes heeft, maar niet dat twee vrouwtjes jongen voeren. Lang leve de natuur in een gewone tuin in Kortland.

Gerrie Verdenius

Op een zonnige voorjaarsdag smaakte een glaasje rose heerlijk op het terras van Rian en Wim, aan de Hertendijk. Vlak boven ons hoofd was een klein vogeltje druk met het voeren van de jongen, in een nest in een druivenrank vlak onder een pergola. Het bleek een grauwe vliegenvanger! Dat zijn toch niet alledaagse vogels, zomaar op het erf!

Janneke Krooneman

De grauwe vliegenvanger, op weg naar naar het nest

Witte honingklaver in De Onlanden.

Van Be Hagenouw, die regelmatig op zijn fiets rondtoert in en om Peize, kregen we de melding dat hij ter hoogte van de hoogspanningsmast in De Onlanden vlakbij de Wouderustlaan en De Gouw Witte Honingklaver heeft gezien. Een plant van wel meer dan 1 meter hoog, met prachtige witte bloemen! Heel bijzonder, want deze plant wordt niet vaak in Drenthe waargenomen. Het is een pioniersplant, die houdt van zonnige open plaatsen op droge, matig voedselrijke en omgewerkte grond. Bij voorkeur moet de grond kalkhoudend zijn en stenig. Wat wel even een serieus aandachtspuntje is, omdat Natuurmonumenten ook hooit in De Onlanden: mocht de honingklaver in hooi terecht komen wat aan dieren wordt gevoerd, dan is het gevaarlijk. De plant bevat coumarine, een antistollingsmiddel. Dit kan bloedingen veroorzaken als het gegeten wordt door vee.

Witte honingklaver

Activiteiten

28 september (voorlopige datum): jeugdexcursie door het Bosplan. Wat leeft, groeit en bloeit er in en om het Bosplan? Welke planten, dieren, en insecten? Paddestoelen? Bevestiging van de datum volgt nog. ook details over verzamelplaats, tijdstip en aanmelding volgt. Via e-mail, posters op scholen, bij de bakker en de PLUS.

Zaterdag 1 november: Landelijke natuurwerkdag. Met z'n allen aan de slag in het Bosplan: opslag vogelkokers verwijderen, snoeien, bruggen repareren, en uiteraard gezellig broodjes bakken! Aanvang 14 uur. Verzamelen bij de grote boom op het grasveld in Het Bosplan.

28 december: Natuurwandeling startend vanuit Peize. Met z'n allen nog in het oude jaar erop uit met onze gids Joop van Leeuwen. De Natuur ervaren dichtbij huis. Nadere info over startlocatie en aanvangst-tijd volgt.

Vooraankondiging: Lezing door de alom geprezen Groningse wetenschapper van het arctisch gebied, Maarten Loonen. Over zijn fantastische expeditie naar het vulkaaneiland Jan Mayen, vlakbij Groenland, en zijn onderzoek naar de jaarlijkse vogeltrek van de Noordse sterns. Februari 2015. Nadere informatie in de volgende INFO, en in de lokale media.

FSC
www.fsc.org

MIX

Papier van
verantwoorde
herkomst

FSC® C017135